

Dr. Könyves Tibor*, **Vukosav Marija magiszter**** **Dr. Ivanc Aleksandar*****, **Dr. Bošković Jelena****** és **Dr. Mišević Branislav*******

Az ökológiai szemléletű állattartás lehetőségei a Vajdaságban

Bevezetés

Az állattenyésztés táplálékunkat, az ökológiai szemléletű állattartás pedig jó egészségünket és környezetünk épségét biztosítja. Az ökológiai szemlélet mindenekelőtt megköveteli a növénytermesztés és az állattenyésztés összhangját és annak gyakorlati megvalósulását. A Kárpát-medencei történelmi emlékek és régészeti leletek egyértelműen bizonyítják az itt élő állat és növényvilág gazdagságát. Ezer év távlatában elmondható, hogy nagyon sok állatfaj veszett ki, egyes fajok csak átmenetileg tartózkodtak ezen a területen és továbbvándoroltak, illetve jó néhány jövevényállat az elmúlt pár száz év folyamán került ide, és honosodott meg. A középkor és az újkor viharos történései, a járványok és háborús pusztítások ellenére az itt lévő népek és nemzetek gyarapodni kezdtek, és az elejtett vadászsákmány hamarosan kevésnek bizonyult mind a jobbágyok szegényes asztalán, mind a nemesi lakomák terítékén. Természetesen, ezen jelenséget párhuzamosan kísérte az állatok háziásításának egyre sikeresebb folyamata, így egyes vadon élő állatokból hamarosan háziállat lett. Azonban a szűzföldek feltörése, az erdőirtások és a folyók szabályozása az élettér csökkenését eredményezte. A vadászat gazdasági jelentősége egyre inkább háttérbe szorult. Vadfajok tűntek el,

* *Dr. Könyves Tibor, egyetemi docens, Megatrend Tudományegyetem, Bioélelmiszer-termelői Kar, Topolya*

** *Vukosav Marija magiszter, egyetemi tanársegéd, Megatrend Tudományegyetem, Bioélelmiszer-termelői Kar, Topolya*

*** *Dr. Ivanc Aleksandar, rendes egyetemi tanár, Megatrend Tudományegyetem, Bioélelmiszer-termelői Kar, Topolya*

**** *Dr. Bošković Jelena, rendes egyetemi tanár Megatrend Tudományegyetem, Bioélelmiszer-termelői Kar, Topolya*

***** *Dr. Mišević Branislav, rendes egyetemi tanár, Megatrend Tudományegyetem, Bioélelmiszer-termelői Kar, Topolya*

és rohamosan urbanizálódó világunk fogyasztói társadalommá nőtte ki magát, melynek igényeit az állati eredetű termékek iránt csak a hatalmas gazdaságok keretein belül létesített jószágtelepek tudják kielégíteni. Úgy tűnik a mezőgazdaság e ágazatának irányítását a hatalmas multinacionális cégek veszik át, melyek profithajhászó törekvéseik vajmi keveset törődnek az állati jóléttel és környezeti értékekkel. Felvetődik a kérdés mely és milyen formájú állattenyésztési tevékenység tud gátat szabni az említett rombolásnak, de ugyanakkor tisztességes jövedelmet biztosítani a családi gazdaságoknak. Minden tekintetben, a választ erre a kérdésre az ökológiai szemléletű állati eredetű termékek előállításban kell keresnünk.

Az uniós helyzet

Az ökológiai gazdálkodás elmélete és gyakorlata, így az állattenyésztés is, Németországból terjedt el a világ legtöbb országába. Egyre több nemzetközi szervezet alakult világszerte és ez szükségessé tette az organikus mezőgazdasági mozgalmak nemzetközi szövetségének megalakulását. Az Európai Unió bioállattartása jelentős fáziskéséssel kezdte meg a felzárkózást a teljeskörű ökogazdálkodáshoz. A bioágazatok együttesen és átlagosan az összállattermék 1,5–2,0%-át állítják elő, viszont pl. a biotejtermelés részaránya ennél jóval nagyobb (7–8%), miközben ezen belül Dániában ez az arány 15–17%-os! Az utóbbi időben szerencsére egyre növekszik az ökológiai termelésből származó termékek iránt érdeklődők száma, és egyre többen szeretnék állataikat is természet közeli körülmények között felnevelni. Igaz, ezzel párhuzamosan erősödik az a tábor is, akik ezt ellenzik, de ez elsősorban tájékozatlanságukból adódik. Az ökológiai állattartás nem új divatirányzat, hiszen az iparszerű tartástechnológiák megjelenése előtt ez volt az elfogadott gyakorlat. Az ökológiai állattartás célja természetesen nem az ötven vagy esetleg több száz évvel ezelőtti termelési és tartási rendszerekhez való visszatérés, hiszen ez felelőtlenység lenne. Sokkal inkább arról van szó, hogy a hagyományos módszereket mai tudásunknak megfelelően, korszerűen alkalmazzuk.

A vajdasági lehetőségek

Az ökoállattartás terén, a természeti és gazdálkodási feltételek tekintetében a Vajdaság több szempontból is előnyös helyzetben van. Az eltérő tájegységek különböző lehetőségeket rejtenek magukban, melyeket az adott helyen kell kihasználni. Minden tekintetben a valós tényekre támaszkodó alapos tenyésztési és pénzügyi tervek határozhatják meg melyik állatfajta tartása indokolt.

A bánsági térségben egyértelműen a legeltetési öko-gazdálkodás jelenthet termelési formát. Az őshonos fajtákon alapuló juh, és szarvasmarhatartás jöhet számításba, azonban csakis akkor, ha egyfajta félkész, illetve készterméket tudnának a gazdaságok előállítani. Mindkét háziállat esetében a tejtermelés és feldolgozás az az ágazat, amely kezdetben szerény tőkével beindítható és ügyes piaci marketing alkalmazásával jövedelmező lehet. Visszatérve az említett állatok tartási körülményeihez, a legelőt, illetve a legelőn való tartózkodás lehetőségét minden esetben biztosítani kell. A nagy kiterjedésű bánsági legelők lehetővé teszik a nagyobb ökológiai juhászatok kialakítását is, tekintettel arra, hogy egy hektár legelőre legfeljebb 13-14 juhot számíthatunk. A tömegtakarmányokat fogyasztó juhokat célszerű minél hosszabb ideig a gyepre alapozva takarmányozni és a téli időszakban etetésüket megfelelő melléktermékekkel kiegészíteni. A juhok általában a rövid füves, apró csenkeszes ösgyepet hasznosítják legszívesebben. Egyébként nagyobb állatokat ezeken a füves térségeken nemigen tudunk tartani. Ezek azok a területek, amelyeket feltétlenül a gyep kategóriájába sorolunk, vagyis más mezőgazdasági tevékenységre alkalmatlanok, tehát gyenge termőképességű termőhelyek. A juhtej általában nyers formában nem kerül felhasználásra. Leginkább gomolyát, túrót, sajtot, joghurtot és tarhót készítenek belőle. Az ökológiai feltételeknek megfelelő üzemekben a juhtej feldolgozás házilag is történhet. A bárányértékesítésnél a cigája esetében évenként egy bárányszaporulatra számíthatunk. Az értékesítést célszerű a tavaszi hónapokra időzíteni (április – május) mert ekkor érhető el a maximális felvásárlási ár, (a vajdasági bárányok zömmel a szerbiai és bosnyák piacra kerülnek).

A szarvasmarhatartás tekintetében az ökológiai tejtermelő tehenészet és hízóállattartás jelenthet bevételi forrást. A legeltetési takarmányozás előnyösebb és gazdaságosabb. Azonban itt jobb minőségű

legelők szükségesek, mint a juhtartás esetében. Az állatok napi legelőfü fogyasztását a testsúly 10%-ban lehet meghatározni. Itt figyelembe kell venni a 20%-os taposási veszteséget. Így egy 500 kg-os számosállat esetében 60 kg zöldmasszát számolhatunk. Fontos, hogy ennek a napi adagnak a lelegelése ne nagy területen történjen, mivel ez nagyobb energiaigényt jelent. A forró nyári hónapokban a legelők zömében kiszűnnek, így ilyenkor kiegészítő zöld takarmány adagolása kötelező. Természetesen nem szabad elhanyagolni a megfelelő abraktakarmányt sem. A megtermelt nyersanyag (tej – hús) piaci értékesítése és lehetséges feldolgozásából származó bevétel jelentheti a termelés bővítésének alapjait. Az őshonos magyar szürke fajta mellett a kettős hasznosítású fajtákat is tarthatunk.

A bácskai régióban a biogazdálkodású sertéstartás és baromfivédelem leggyakrabban a családi gazdaságok termelésének egy részét képezi. Tehát a hagyományos háztáji sertés és baromfi mellett, ott ahol a lehetőségek engedik, illetve igény van rá, őshonos mangalicát és baromfit is tenyésztnek. Tartásuk elsősorban a család tagjainak minőségesebb táplálkozását szolgálja és csak a felesleg kerül piaci eladásra. Nagyobb tenyészetek kialakítása csak a markáns piaci kereslet megjelenése esetén várható.

Összegzésként elmondható hogy a vajdaságban, az ökológiai szemléletű állattartás jelenleg még csak bontogatja szárnyait. A kedvező adottságok és gazdálkodási lehetőségek kihasználása, a pozitív külföldi tapasztalatok tükrében, megfelelő felvevőpiac, és gasztronómiai igény megjelenése esetén várható.

Felhasznált irodalom:

1. Council Regulation (EC) No.1804/1999 19. July. Official Journal L 222, Vol. 42. 1999. August 24.
2. McDonald P., Edwards R.A., Grenhalg J.F.D (1987) Animal nutrition Longman, London – New York.
3. Radics László – Seregi János (2005): Ökológiai szemléletű állattermék előállítás. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest.